

Programma

Gouden Gronden

2020 - 2023

Een gebiedsgerichte aanpak voor het bevorderen van een duurzaam gebruik van de bodem ter versterking van de landbouwsector en het verbeteren van het watersysteem.

Waterschap NOORDERZIJVEST

provincie
groningen

biowad

De vereniging van biologische boeren in het waddengebied

COLLECTIEF MIDDEN GRONINGEN
Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer

Inhoud

Inleiding	1
Kaders.....	2
Doel van het programma Gouden Gronden.....	5
Werkgebied en programmaduur.....	5
Werkwijze.....	6
Aandachtsvelden en gewenst resultaat	7
Activiteitenplan 2020 – 2023	8
Structuur en organisatie.....	9
Financiering	10
Bijlage 1: Activiteiten 2016 – 2019.....	11

Inleiding

Binnen het programma Gouden Gronden (gestart in 2016) werken het waterschap Noorderzijlvest, de provincie Groningen, het Collectief Groningen West (CGW), het Collectief Midden Groningen (CMG), de Agrarische Natuurvereniging Wierde & Dijk, de vereniging van biologische boeren in het waddengebied (Biowad) en het Gronings Agrarisch Jongeren Kontakt (GrAJK) met elkaar samen. De doelstelling is om de bodem te verbeteren. Enerzijds ten behoeve van de van de landbouwproductiviteit en anderzijds ter versterking van het waterhuishoudkundige systeem. In die doelstelling hebben de partijen elkaar gevonden.

In dit plan van aanpak wordt de koers voor de komende vier jaar uitgezet.

Rond 2016 was er nog betrekkelijk weinig aandacht voor de rol die de bodem speelt bij tal van – maatschappelijke - vraagstukken. De legitimatie voor het programma werd gevonden in de Europese Kaderrichtlijn Water, het Deltaprogramma Zoetwater en de provinciale Landbouwagenda. Een belangrijke drijfveer voor partijen toen om samen te werken was de overtuiging dat de bodem een cruciale rol speelt als primaire productiefactor in de landbouw maar ook een elementair onderdeel vormt van het watersysteem. Waterbeheerder en landbouw beseften dat zij via de bodem van elkaar afhankelijk zijn voor het bereiken van hun doelstellingen.

Resultaat 2016 - 2019

De afgelopen vier jaar zijn drie DAW-projecten voorbereid, is de basis gelegd voor een POP-3 voorstel en zijn er verschillende kennisactiviteiten georganiseerd. Veel tijd en energie is gestoken in het uitbouwen van het netwerk en het verbinden van verschillende initiatieven. Met elkaar hebben de partijen belangrijk pionierswerk verricht. Een overzicht van activiteiten in de periode 2016 – 2019 treft u in bijlage 1.

In de zomer van 2019, in het vierde jaar na de start van het programma, is het programma door de projectgroep geëvalueerd. Vastgesteld is dat met het programma belangrijke resultaten zijn geboekt die zonder het programma waarschijnlijk niet gerealiseerd zouden zijn geweest. Opgemerkt is ook dat de context verandert (zie hierna) en dat het programma daar in de toekomst ook op moet aanhaken. De wens is voorts uitgesproken om het netwerk en het projectgebied verder uit te breiden, meer bekendheid te geven aan de in de regio lopende projecten, de onderlinge uitwisseling tussen de projecten te bevorderen en zorgdragen voor de verankering van de opgedane kennis in het beleid van provincie en waterschap.

Verbreding context

In 2016 was duurzaam bodembeheer een relatief nieuw onderwerp, waarbij de nadruk lag op bewustwording en het vergroten van de kennis. Anno 2020 is duurzaam bodembeheer een term die binnen allerlei EU- en nationale beleidskaders wordt gebruikt als middel om doelen te bereiken op gebied van water, bodem, landbouw, klimaat en biodiversiteit. Regelmatig komen daar nieuwe doelen en bijbehorende beleidskaders en instrumenten bij zoals onlangs de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw.

Programma Gouden Gronden 2020 – 2023

Het programma Gouden Gronden ontwikkelt zich verder binnen die bredere context. Voor het programma is het de opgave daarbij de (beleidsmatig) aansluiting te zoeken en de verbanden te leggen en te benutten. Dat is niet zozeer een verbreding van de focus (die blijft gericht op de gouden driehoek bodem – water – landbouw) maar een verandering in de strategie voor het programma waarbij zoveel mogelijk aangesloten wordt en gebruikt gemaakt wordt van de andere beleidsdoelstellingen.

Strategie

Met het programma Gouden Gronden hebben de partijen ingezet op:

- De uitrol van kennis en het stimuleren van maatregelen (in tegenstelling tot veel projecten waarin juist kennis verzameld wordt)
- De focus op de bodem ten behoeve van landbouw en waterbeheer.

Die inzet blijkt succesvol en willen we ook in de toekomst vasthouden. De veranderende context (klimaatbeleid, kringlooplandbouw, biodiversiteit, natuurinclusieve landbouw) betekent echter wel dat er meer kansen zijn om projecten te realiseren. Die kansen willen we ten volle benutten.

Dit betekent dat we ons ook de komende jaren met onze projecten, kennisdagen, en andere initiatieven qua vorm met name zullen blijven richten op realisatie van maatregelen en qua inhoud op de bodem in relatie tot water en landbouw maar dat we daarbij nadrukkelijk verwijzen naar de neveneffecten op bijvoorbeeld klimaat of biodiversiteit. Daarmee kan ook gebruik worden gemaakt van de fondsen/ kennis en netwerken die daarmee annex zijn.

Andersom zullen vanuit andere hoeken (biodiversiteit/klimaat) eveneens initiatieven worden genomen. Onze eventuele participatie daarin zal zich richten op de effecten op en in de bodem en de invloed ervan op het watersysteem of de landbouw en zich ook hier weer richten op maatregelen en niet op kennis vergaren.

Dit PvA Gouden Gronden 2020 – 2023 is de basis voor de activiteiten in de komende jaren.

Kaders

Het programma Gouden Gronden heeft tot doel een bijdrage te leveren aan het behalen van de doelstellingen voortvloeiend uit diverse Europese, nationale en regionale kaders.

Europese en nationale kaders.

Het programma Gouden Gronden is gericht op het leveren van een bijdrage aan het behalen van doelstellingen die onder andere voortvloeien uit de **Europese Kaderrichtlijn Water** en het **Deltaprogramma Zoetwater**. Het programma sluit aan bij de geformuleerde maatregelpakketten voor het bereiken van de waterkwaliteitsdoelen vanuit de KRW en bij het maatregelpakket voor de uitwerking van het Deltaprogramma Zoetwater. Gouden Gronden draagt daarnaast bij aan de doelstellingen uit de **tweede (rijks)nota duurzame gewasbescherming**, periode 2013 tot 2023: 'Gezonde Groei, Duurzame Oogst'.

Met de uitvoering van het programma Gouden Gronden geven de samenwerkende partijen verder invulling aan de **Visie 'Waardevol en Verbonden'** van het ministerie van LNV (2018), de afspraken rondom **klimaatadaptatie** en de afspraken uit het **Klimaatakkoord**.

Programma Gouden Gronden 2020 – 2023

Kern van de visie 'Waardevol en Verbonden' is de transitie naar **kringlooplandbouw**. Daarbij wordt vooral gestreefd naar verlaging van grondstofgebruik en vermindering van de druk van de landbouw op de (leef-)omgeving. Om dit te bereiken is een robuuste bodem, met een betere structuur van belang. In het realisatieplan ('**Op weg met een nieuw perspectief**' - LNV 2019) wordt onder andere de samenwerking tussen akkerbouw en veehouderij genoemd als één van de mogelijkheden om de transitie vorm te geven. Over het geheel genomen is duurzaam bodembeheer een belangrijk en integraal onderdeel van de kringloopvisie.

In het **Klimaatakkoord** is, in het onderdeel landbouw en landgebruik (LLG), onder andere het beheer van de bodem benoemd. Partijen in het akkoord, waaronder de provincies, LTO en waterschappen, geven aan dat door maatregelen in het bodembeheer (bijvoorbeeld niet-kerende grondbewerking en minder gebruik van kunstmest) het organische-stofgehalte in de bodem kan toenemen en de emissie van lachgas uit de bodem afneemt. In het onderdeel LLG van het klimaatakkoord werken partijen aan een integrale aanpak. ('duurzaam bodembeheer'), omdat zaken als organische stofgehalte, bodemleven en bodemverdichting onlosmakelijk aan elkaar verbonden zijn.

Vanuit **klimaatadaptatie** wordt gewerkt aan maatregelen voor het verbeteren van de bodem om de negatieve effecten van wateroverlast te minimaliseren en een robuustere bodem te realiseren t.a.v. perioden van droogte en tegengaan verzilting. Adaptatie gaat om het omgaan met de klimaatverandering en dus omgaan met langere perioden van droogte, wateroverlast en verzilting.

In het **Ontwerp van de Nationale Omgevingsvisie (juni 2019)** is onder andere het volgende opgenomen over de bodem: "*Het Rijk wil duurzaam gebruik realiseren, door rekening te houden met het functioneren van bodem en ondergrond als natuurlijk systeem. Daarvoor moeten we kringlopen van (voedings-)stoffen, water en energie in stand houden of herstellen en verontreinigingen voorkomen. Een gezonde bodem zuivert water en reguleert de waterhuishouding: neerslagpieken kunnen makkelijker worden opgevangen en de nalevering van water blijft langer intact. Een groter watervasthoudend vermogen van de ondergrond vermindert de uitspoeling van nutriënten en andere verontreinigingen naar grond- en oppervlaktewater en draagt bij aan de klimaatadaptatie. Door verhoging van het gehalte organische stof kan CO₂ worden vastgelegd in de bodem, waarmee tevens het voedselproducerende vermogen van de bodem wordt vergroot. Een gezond bodem-watersysteem met een rijke biodiversiteit is beter in staat om ziekten en plagen in landbouwgewassen te reguleren. In landbouwgebied zijn bodemvruchtbaarheid en het vochtleverend vermogen bepalend voor het producerend vermogen van de bodem.*"

Het programma Gouden Gronden geeft invulling aan het **Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW)** waarin LTO, het ministerie van IenM en de Unie van Waterschappen afspraken hebben gemaakt over de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een goed watersysteembeheer. Tevens geeft Gouden Gronden invulling aan het Icoonprogramma Bodem van de AgroAgenda Noord Nederland, waarin LTO met de NOM en de noordelijke provincies afspraken heeft gemaakt over de ontwikkeling van de landbouw.

Het **Deltaplan Herstel Biodiversiteit** is ontstaan vanuit een brede maatschappelijke beweging. De deelnemers zijn kennisinstituten, landbouwvertegenwoordigers, bedrijven, natuur- en milieuorganisaties en een bank. De organisaties willen laten zien dat door betere samenwerking en het stimuleren en waarderen van grondgebruikers het biodiversiteitsverlies omgebogen kan worden naar herstel. Herstel van biodiversiteit is van belang voor een rijkere natuur en is de basis voor ons welzijn en onze welvaart.

Programma Gouden Gronden 2020 – 2023

De doelen zijn (1) door het verbeteren van de aantrekkelijkheid van het landelijk gebied voor planten en dieren en gebiedsgerichte samenwerking zijn in 2030 natuurgebieden effectief met elkaar verbonden en kunnen ze optimaal worden beheerd; en (2) door het stimuleren van nuttige insecten en een vruchtbare bodem, het creëren van gunstige leefomstandigheden voor wilde dieren en planten op boerenland en het regionaal sluiten van kringlopen krijgt biodiversiteit op boerenland meer ruimte. En als 3^e doel: door de natuurvriendelijke inrichting van bermen, dijken, bedrijventerreinen en ander openbaar groen ontstaat een fijnmazig netwerk waar wilde dieren en planten kunnen floreren.

Nationaal programma landbouwbodems. De minister heeft over dit programma een brief naar de Tweede Kamer gestuurd ([Kamerstukken II, 2018/19, 30015, nr. 58](#)¹). Streefdoel is dat alle landbouwbodems in Nederland (1,8 miljoen hectare) in 2030 duurzaam worden beheerd en dat de inspanningen voor duurzaam bodembeheer ook door de samenleving worden gewaardeerd. Veel onderzoek.

Provinciale en regionale kaders

Het provinciaal beleid is een belangrijk richtinggevend kader voor het programma Gouden Gronden. Het provinciaal beleid is voor een groot deel een afgeleide van de uitwerking van de nationale en Europese kaders, zie vorige paragraaf.

In het provinciale landbouwbeleid is in de afgelopen jaren sterk ingezet op verduurzaming van de landbouw in het algemeen en op biologische- en natuurinclusieve landbouw in het bijzonder. Duurzaam bodembeheer speelt daarbij een belangrijke rol. In de uitvoeringsprogramma's is aandacht voor het sluiten van (nutriënten-)kringlopen en verbetering van de structuur en kwaliteit van de bodem. In het Meerjarenprogramma Bodem & Ondergrond 2015-2019 krijgt de relatie tussen bodem en water de nodige aandacht. "Bodem en (grond)water vormen letterlijk de basis van onze provincie, mits goed beheerd zorgt deze basis voor een duurzame voedselproductie. De landbouwsector heeft een groot belang bij een vitale bodem. Het is een onmisbaar productiemiddel voor de grondgebonden landbouw".

Het huidige beleid op het gebied van landbouw en bodembeheer loopt tot en met 2019. In de uitvoering van het collegeprogramma 2020-2023 neemt duurzame landbouw en duurzaam bodembeheer opnieuw een belangrijke plaats in. De beleidsprogramma's zullen naar aanleiding daarvan voor de komende jaren worden ingevuld.

Het programma Gouden Gronden geeft invulling aan deze regionale ambities door gericht te kijken naar de mogelijkheden om de bodemkwaliteit te verbeteren, om bij te dragen aan zowel verduurzaming van de landbouw als verbetering van het watersysteem.

¹ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-30015-58>

Doel van het programma Gouden Gronden

Het Programma Gouden Gronden heeft tot doel **het bevorderen van het duurzaam gebruik van de bodem, voor zowel het verbeteren van het watersysteem als het versterken van de landbouwsector op de lange termijn.**

Gouden Gronden richt zich daartoe op het grootschalig bevorderen van bodem(structuur)verbeterende maatregelen in de landbouw. Hierbij ligt de focus enerzijds op de bestrijding van verzilting, het verminderen van emissies en het vergroten van het bufferend vermogen van het watersysteem. En anderzijds op het versterken van de bodem als primaire productiefactor in de grondgebonden landbouw en het zorg dragen voor een duurzaam gebruik van de bodem ten behoeve van een optimale rentabiliteit van de agrarische sector.

Het programma beoogt waar mogelijk ook bij te dragen aan de algemene doelstellingen op het gebied van kringlopen, duurzaamheid, klimaat en biodiversiteit.

Meer in detail beoogt Gouden Gronden:

- Een vermindering van de afhankelijkheid van de landbouw van de aanvoer van zoetwater (onder andere door zoetwaterbuffering in de bodem en de teelt van meer zouttolerante of droogteresistente rassen of gewassen);
- Een vermindering van de wateroverlastsituaties zoveel (door waterbuffering in de bodem en vermindering van piekafvoeren, onder andere door vergroting van de infiltratiecapaciteit van de bodem);
- Een vermindering van de hoeveelheid nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen die tot uitspoeling komen, waardoor de kwaliteit van het oppervlaktewater in het gebied verbetert (onder andere door verhoging van het organische stofgehalte, het vergroten van de infiltratiecapaciteit en het beperken van de hoeveelheden gebruikte middelen);
- Een verhoging van de landbouwkundige rendabiliteit (onder andere door een kostenreductie van gewasbeschermingsmiddelen, en een betere resistentie tegen klimaatextremen als grote droogte, hitte en hevige neerslag);
- Een verhoging van de biodiversiteit van de bodem (onder andere door af te zien van grondontsmetting en intensieve bodembewerking), waardoor de bodemvruchtbaarheid toeneemt, waarvan landbouw en natuur kunnen profiteren.
- Een verhoging van het gehalte aan organische stof in de bodem voor zover dit zorgt voor een adequate landbouwkundige en waterhuishoudkundige situatie.
- Een herstel van de natuurlijke bodemvruchtbaarheid.

Werkgebied en programmaduur

Het Programma Gouden Gronden had in de eerste vier jaar betrekking op het binnen de provincie Groningen gelegen deel van het beheergebied van het waterschap Noorderzijlvest. In deze tweede termijn zal worden nagegaan of er redenen en mogelijkheden zijn om het werkgebied uit te breiden met bijvoorbeeld delen van Hunze & Aa's en/of Drenthe.

Het programma Gouden Gronden had bij aanvang in 2016 een werkingsduur van acht jaar (2016 – 2023) met een tussentijdse evaluatie in 2019. Dit plan van aanpak voor de tweede fase geldt voor de periode

Programma Gouden Gronden 2020 – 2023

2020 – 2023. In 2023 wordt nagegaan of verlenging van de programmaduur met nog eens vier jaar wenselijk is.

Werkwijze

De samenwerking binnen het programma is erop gericht alle betrokken partijen (agrariërs, agrarische ketenpartijen, adviseurs, belangenorganisaties en overheden) te bewegen maatregelen te nemen, te bevorderen of mogelijk te maken, die tot een daadwerkelijke verbetering van de bodemstructuur leiden.

Het programma Gouden Gronden richt zich daartoe op:

- A. Het beschikbaar maken en verspreiden van kennis,
- B. Het stimuleren van maatregelen,
- C. Het wegnemen van belemmeringen.

Om de vorderingen te meten, zullen zowel de inspanningen als de resultaten worden gemonitord.

Ad A) Beschikbaar maken en verspreiden van kennis

Dit vindt vooral plaats via kennis en netwerkdagen, door inzet van de website waar achtergrondartikelen en rapporten kunnen worden ingezien, door middel van het project TRIJNTJE en door de initiatie van kennis-georiënteerde POP3 projecten zoals “Van Bodemkennis naar Bodemkunde”.

Ad B) Het stimuleren van maatregelen

Dit zal voor een belangrijk deel plaats vinden in uitvoeringsgerichte projecten. Binnen de regio Gouden Gronden zijn verschillende projecten en initiatieven op gebied van water- en bodembeheer. De projecten worden in beeld gebracht en de samenwerking ertussen zal worden bevorderd. Indien er leemten zijn kunnen nieuwe uitvoeringsgerichte projecten worden geëntameerd waarbij Gouden Gronden daartoe een inhoudelijk en een bestuurlijk kader kan bieden. Het programma wijst nieuwe projecten ook de weg in methodologie en financiering en draagt zorg voor een gezamenlijke communicatie.

Ad C) Het wegnemen van belemmeringen

Zowel wet- en regelgeving als regionaal beleid kunnen onbedoelde neveneffecten hebben. Soms belemmert dit een adequaat bodembeheer. De belemmeringen worden in beeld gebracht en bij het bevoegd gezag aangekaart. Daar waar nodig zal in projecten ondersteuning worden geboden om de mogelijkheden van de huidige wet- en regelgeving (die er soms ook zijn) ten volle te benutten.

Het programma Gouden Gronden is een doorlopend proces dat voortdurend, afhankelijk van de ontwikkelingen, kan worden bijgesteld. Het jaarlijkse werkplan is daarvoor een belangrijk instrument. Daartoe wordt elk jaar in het voorjaar teruggeblikt op het afgelopen jaar. De resultaten worden gebruikt voor het werkplan en de begroting voor het jaar erop volgend.

Voor het monitoren van de directe resultaten voor het watersysteem (met name de waterkwaliteit en de berging) zal zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van de data die nu al door het waterschap worden verzameld. Het waterschap is verantwoordelijk voor de coördinatie en het desgewenst verzamelen van ontbrekende data.

Aandachtsvelden en gewenst resultaat

Met het programma Gouden Gronden bevorderen we het nemen van fysieke maatregelen in ons gebied ter verbetering van de bodemkwaliteit en het watersysteem. Maatregelen waarvan wij verwachten dat ze op grote schaal binnen het programmagebied zullen worden uitgevoerd zijn:

- **Het verhogen van het organische stofgehalte**

Door de aanvoer van extra hoeveelheden organisch materiaal (ruwe mest, compost, groenbemesters, diep wortelende gewassen) gecombineerd met het zoveel mogelijk voorkomen van een versnelde afbraak van in de bodem aanwezig organisch materiaal (door bijvoorbeeld minder te ploegen of geen kerende grondbewerking uit te voeren).

- **Het verbeteren van de fysieke structuur van de bodem**

Door gebruik te maken van vaste rijpaden, gewassen te telen die veel wortels hebben, gebruik te maken van een mulchlaag waardoor de infiltratiecapaciteit verbetert, gecombineerd met maatregelen die een verdere achteruitgang voorkomen, zoals het niet, of met lichtere machines, oogsten onder slechte omstandigheden.

- **Het afstemmen van de ras- en gewaskeuze op de lokale omstandigheden**

Dieper wortelende gewassen of zouttolerante rassen kunnen in droge perioden zonder aanvullende aanvoer van zoetwater.

- **Het inlassen van een rustjaar**

Dit kan een perceel veel organische stof opleveren en doet de bodembiodiversiteit veel goed.

Welke maatregelen op welke gronden en bij welke bedrijfsvoering tot het beste resultaat leiden, is voor ieder bedrijf weer anders. Vakmanschap en ondernemerschap zullen van iedere boer worden gevergd. Er is niet zoiets als een “one size fits all”.

Met de vanuit Gouden Gronden te initiëren projecten en activiteiten beogen we uiteindelijk:

- Een deelname van 50% of meer van de in het gebied aanwezige boeren (gedurende de gehele programma periode);
- Een structurele verbetering van de bodemkwaliteit, waardoor:
 - 5% meer water in de bodem kan worden geborgen;
 - De zoetwatervoorraad in de bodem zodanig wordt vergroot dat het gebied ook in droge perioden minder afhankelijk is van de aanvoer van zoetwater;
 - De nutriëntenuitspoeling uit de percelen met 30% wordt gereduceerd;
 - De piekafvoeren (door directe afstroming) met 25% worden gereduceerd;
 - De afspoeling van gewasbeschermingsmiddelen conform de nota gewasbeschermingsmiddelen wordt gereduceerd;
- Meer kennis bij de boer over de productiefactor bodem, waardoor hij in de toekomst beter in staat is de bodem te beheren.

Activiteitenplan 2020 – 2023

De uitgevoerde activiteiten in de periode 2016 – 2019 zijn opgenomen in bijlage 1.

In de periode 2020 – 2023 richten we ons op:

1. Beschikbaar maken en verspreiden van kennis

- a) Contacten, afstemming, kennisuitwisseling en samenwerking tussen de in het programmagebied lopende projecten op gebied van bodem en water zal worden bevorderd.
- b) De huidige frequentie van Nieuwjaars- en kennisbijeenkomsten zal worden gecontinueerd. Daarbij zal telkens een actueel thema of onderwerp worden aangesneden.
- c) Met de voortgang van de uitvoering van de DAW-projecten zullen vaker artikelen in vakbladen en dergelijke verschijnen.
- d) Het monitoringsplan zal worden uitgewerkt zodat tijdig de juiste data kunnen worden verzameld, bewerkt en verspreid.
- e) Het actief invulling geven aan het project “Onderwijzer” door kennis en thema’s aan te dragen binnen het project van Bodemkennis naar Bodemkunde.
- f) Het uitbreiden van het netwerk, vooral in de richting van de ketenpartijen, en het daarin afgeven van een eenduidige boodschap.
- g) Het uitbreiden van het werkgebied in de richting van Waterschap Hunze&Aa’s.

2. Het stimuleren van de uitvoering van fysieke maatregelen

- a) Het volgen, begeleiden en zo nodig bijsturen van de DAW-projecten TRIJNTJE, Spaarbodem en Weide & Water.
- b) Het volgen van nationale en regionale programma’s met betrekking tot landbouw, klimaat, milieu en biodiversiteit en het waar mogelijk nemen van initiatieven voor nieuwe regionale uitvoeringsprojecten die bijdragen aan een betere bodem.

3. Het wegnemen van belemmeringen

- a) De reguliere wegen (o.a. via IPO en Unie) worden bewandeld om in de huidige procedure voor aanpassing van de mestwetgeving te benadrukken dat duurzaam bodembeheer naast de KRW ook gericht zou moeten zijn op het klimaatbeleid, de circulariteit en biodiversiteit.
- b) Het in overleg met provincie en waterschap bij het opstellen van nieuwe beleid nagaan hoe binnen dit beleid de doelstellingen van de zorg voor een goede bodem gestimuleerd kunnen worden. (Uitvoering te overwegen in tweede helft van programma – na 2021)
- c) Nagegaan wordt hoe er bij individuele boeren meer financiële ruimte voor bodemverbeterende maatregelen gecreëerd kan worden. (Uitvoering te overwegen in tweede helft van programma – na 2021)
- d) De nu in uitvoering zijnde projecten worden erop gewezen dat de wet- en regelgeving soms meer mogelijkheden biedt dan er nu wordt aangenomen. Er zal op worden aangedrongen dat er binnen de projecten benodigde kennis wordt aangetrokken om de mogelijkheden maximaal te benutten. Overwogen wordt wet- en regelgeving onderwerp te laten zijn van een kennisbijeenkomsten.

Jaarlijks zullen in een werkprogramma de in het komende jaar uit te voeren werkzaamheden verder worden uitgewerkt.

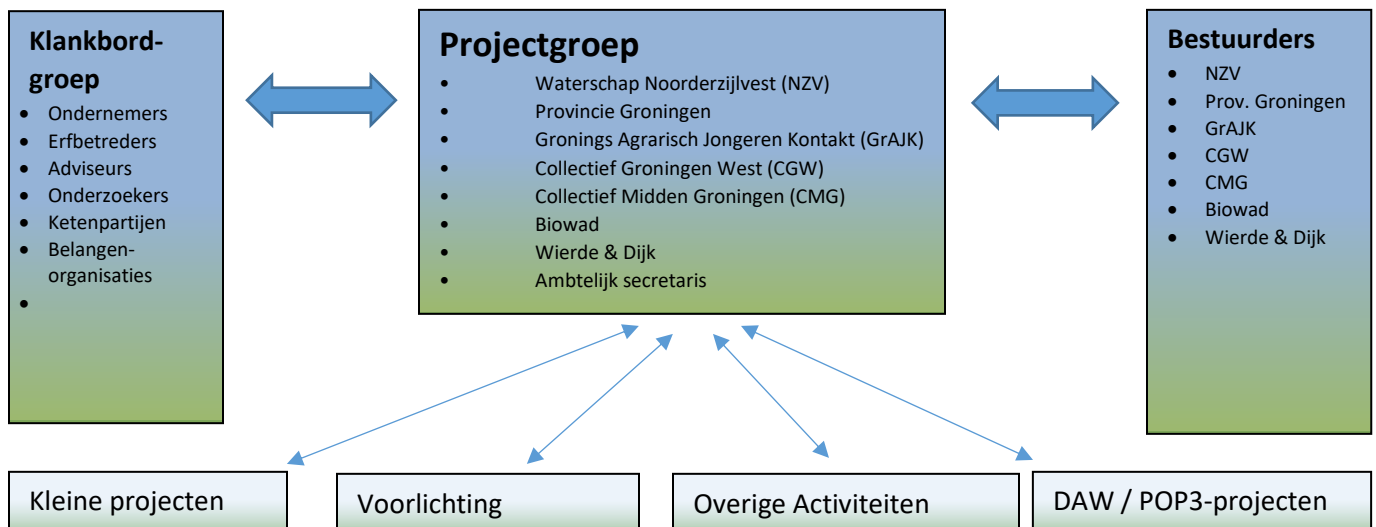
Structuur en organisatie

Het programma Gouden Gronden kent een projectgroep bestaande uit vertegenwoordigers van de deelnemende partijen. De projectgroep heeft tot taak alle voorbereidende werkzaamheden uit te voeren die moeten leiden tot de verschillende activiteiten. Zij geeft inhoudelijk sturing aan die activiteiten. Jaarlijks stelt zij een globaal werkprogramma op. De projectgroep houdt contact met de regiocoördinator voor Groningen en Noord-Drenthe van het DAW, zij staat onder voorzitterschap van Noorderzijlvest en komt viermaal per jaar bijeen.

Alle onder verantwoordelijkheid van de projectgroep uitgevoerde activiteiten zijn zelfstandige projecten met een eigen projectleiding en financieringsstructuur. Jaarlijks wordt aan de projectgroep de stand van zaken gerapporteerd. Van elke activiteit wordt een eindrapportage en evaluatie verwacht die ter beoordeling wordt voorgelegd aan de projectgroep.

Tenminste eenmaal per jaar vindt terugkoppeling plaats aan de bestuurders van de deelnemende partijen; dit gebeurt bij voorkeur in de vorm van een werkbezoek aan een van de projecten. Voor dit bestuurlijke werkbezoek kunnen als daar aanleiding toe is ook andere organisaties worden uitgenodigd.

De groep partijen die in 2014 het initiatief hebben genomen tot de start van Gouden Gronden is inmiddels omgevormd tot een klankbordgroep, deze wordt ook in de toekomst naar behoefte geraadpleegd en kan zo nodig worden uitgebreid met andere deskundigen en betrokkenen.

Tijdens de eerste vier jaar van Gouden Gronden waren de gemeenten niet bij het programma betrokken. Nagegaan zal worden of dit voor de periode 2020 – 2023 alsnog zinvol is en in welke vorm deze betrokkenheid dan in de organisatie verankerd kan worden.

Voor de komende periode wordt ervoor gekozen de rol van ambtelijk secretaris te verlichten. Voor redactionele en organisatorische werkzaamheden zal ondersteuning worden geleverd door een management-assistent. Voor de meer inhoudelijke voorbereiding van nieuwe initiatieven en het uitbreiden van het netwerk zal gebruik gemaakt worden van een adviseur. De ambtelijk secretaris kan

Programma Gouden Gronden 2020 – 2023

zich dan volledig richten op de ondersteuning van de projectgroep, het bestuurlijk overleg en de klankbordgroep.

Financiering

Elke partij neemt op eigen kosten deel aan de projectgroep.

De kosten voor het voorzitterschap en het secretariaat worden gedragen door het waterschap Noorderzijlvest. De kosten voor de externe projectadviseur worden gedragen door de provincie Groningen.

Voor het uitvoeren van kleine projecten en onderzoek wordt een jaarlijks projectenbudget gereserveerd door het waterschap en de provincie.

Bijlage 1: Activiteiten 2016 – 2019

In de periode 2016 – 2019 zijn de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Drie nieuwjaars/kennisbijeenkomsten met verschillende onderwerpen.
- Drie thematische kennisbijeenkomsten in de zomer/najaar.
- De opzet van de website, het ontwikkelen van een logo.
- Verschillende artikelen in vakbladen.
- De voorbereiding van het project TRIJNTJE. Doelstelling is om een app te ontwikkelen die het boeren gemakkelijker maakt de benodigde bodemkundige kennis te ontsluiten en hen helpt bij de keuze van de juiste bodem verbeterende maatregelen. Dit project is nu onder DAW een jaar in uitvoering.
- De voorbereiding van het project Spaarbodem. Doelstelling van dit project is om in het verziltingsgevoelige gebied boeren te stimuleren maatregelen te nemen om de bodemstructuur te verbeteren mede met het oog op het verminderen van de verziltingsproblematiek en de uit- en afspoeling van microverontreinigingen en meststoffen. Dit project is nu onder DAW opgestart.
- De voorbereiding van het project Weide & Water. Doelstelling van dit project is om in het graslandgebied boeren te stimuleren maatregelen te nemen om de bodemstructuur te verbeteren mede met het oog op het verminderen van de uit en afspoeling van meststoffen en microverontreinigingen. Dit project is nu onder DAW opgestart.
- De voorbereiding van het project Onderwijzer. Onder andere door de opzet van een Basiscursus Bodem en een Oefenlab Water. Dit project is nu geïntegreerd in het POP-3 project van Bodemkennis naar Bodemkunde.
- De eerste fase van het onderzoek naar regelgeving (BOR). In de eerste fase is binnen de sector een inventarisatie uitgevoerd naar gevoelde knelpunten en zijn aanbevelingen gedaan voor vervolgstappen.
- De eerste opzet voor een monitoringsplan.
- Een inventarisatie van bodem&water gerelateerde projecten binnen het projectgebied.
- Tweemaal overleg met ketenpartijen in de klankbordgroep.
- Driemaal een bestuurlijk overleg.